

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
HUQUQNI MUHOFAZA QILISH
AKADEMIYASI**

5-MAVZU. O'ZBEKISTONDA KORRUPSIYAGA QARSHI KURASHISHDA OMMAVIY AXBOROT VOSITALARINING O'RNI VA AXLOQIY AHAMIYATI

Ta'lim tashkilotlari tarbiyalanuvchilari, o'quvchilari va talabalari uchun mo'ljallangan kurs

Reja:

1. Korrupsiyaga qarshi kurashda davlat va fuqarolik jamiyati o'rtasidagi sheriklik
2. Korrupsiyaning oldini olishda davlat va fuqarolik jamiyati o'rtasidagi konstruktiv hamkorlik usullari
3. Korrupsiyaga qarshi kurashda davlat organlari va fuqarolik jamiyati o'rtasidagi hamkorlikda kasbiy etika

Xalqaro tamoyillar va standartlar

Korrupsiyaning oldini olishda davlat organlari va fuqarolik jamiyati institutlari o'rtasidagi sheriklikning xalqaro tamoyillari bir qator muhim hujjatlarda mustahkamlangan.

BMT Konvensiyasi (UNCAC)

BMTning Korrupsiyaga qarshi konvensiyasi (2003) fuqarolik jamiyatining korrupsiyaga qarshi kurashda ishtirokini ta'minlash bo'yicha davlatlar zimmasiga majburiyatlar yuklaydi. 13-modda OAV va fuqarolik jamiyatining rolini alohida belgilaydi.

- Shaffoflik va hisobdorlik
- Fuqarolik jamiyatining ishtiroki
- Ma'lumotlarga erkin kirish

OECD Tamoyillari

Iqtisodiy hamkorlik va rivojlanish tashkiloti (OECD) davlat boshqaruvida shaffoflikni ta'minlash va fuqarolik jamiyati bilan hamkorlikni mustahkamlash bo'yicha maxsus tavsiyalar ishlab chiqqan.

- Ochiq hukumat tamoyillari
- Manfaatlar to'qnashuvi qoidalari
- Mulkiy deklaratsiya tizimi

G20 Antikorrupsion Harakati

G20 mamlakatlari korrupsiyaga qarshi kurashda OAV va fuqarolik jamiyatini jalb etish bo'yicha umumiy majburiyatlar qabul qilgan.

O'zbekistondagi milliy standartlar va qonunchilik bazasi

O'zbekistonda korrupsiyaga qarshi kurashish quyidagi tamoyillarga asoslanadi:

- qonun ustuvorligi;
- ochiqlik va shaffoflik;
- jamoatchilik nazorati;
- fuqarolar huquqlarini himoya qilish;
- davlat organlarining hisobdorligi.

O'zbekistonda korrupsiyaga qarshi kurashishda milliy standartlar ishlab chiqilgan. Bu standartlar mamlakatimiz xususiyatlarini hisobga olgan holda, davlat va jamiyat o'rtasidagi hamkorlikni mustahkamlashga qaratilgan.

O'zbekistonda korrupsiyaga qarshi kurash sohasida kuchli qonunchilik bazasi shakllangan bo'lib, OAV va fuqarolik jamiyatining roli qonuniy jihatdan mustahkamlangan.

2017-yil

O'zbekiston Respublikasining "Korrupsiyaga qarshi kurash to'g'risida"gi Qonuni qabul qilindi. OAV va fuqarolik jamiyatining roli belgilandi.

2019-yil

Korrupsiyaga qarshi kurash agentligi tashkil etildi. Fuqarolik jamiyati bilan hamkorlik mexanizmlari joriy qilindi.

2021-yil

Korrupsiyaga qarshi kurash bo'yicha Davlat dasturi tasdiqlandi. OAV bilan hamkorlik yo'nalishlari kengaytirildi.

2023-yil

Antikorrupsion siyosatni yanada kuchaytirish bo'yicha yangi chora-tadbirlar belgilandi. Jamoatchilik nazorati mexanizmlari takomillashtirildi.

Ommaviy axborot vositalarining korrupsiyaga qarshi kurashishda ishtirok etishi

Ommaviy axborot vositalari:

- korrupsiyaga qarshi kurashish sohasidagi davlat dasturlarini va boshqa dasturlarni ishlab chiqish hamda amalga oshirishda ishtirok etadi;
- korrupsiyaga qarshi kurashish sohasidagi davlat siyosatini amalga oshirishga, shu jumladan aholining huquqiy ongi va huquqiy madaniyatini yuksaltirishga, jamiyatda korrupsiyaga nisbatan murosasiz munosabatni shakllantirishga qaratilgan tadbirlarni yoritadi;
- korrupsiyaga qarshi kurashish to'g'risidagi qonunchilikning ijro etilishi ustidan jamoatchilik nazoratini amalga oshiradi;
- korrupsiyaga qarshi kurashish sohasida davlat organlari va boshqa tashkilotlar bilan hamkorlik qiladi.

Ommaviy axborot vositalari qonunchilikka muvofiq boshqa tadbirlarda ham ishtirok etishi mumkin.

O'zbekiston Respublikasining "Korrupsiyaga qarshi kurash to'g'risida"gi Qonuni, 15-modda.

OAV faoliyatining huquqiy asoslari

Qonun nomi	Qabul qilingan sana	Asosiy maqsadi
O'zbekiston Respublikasining " Ommaviy axborot vositalari to'g'risida "gi Qonuni	1997-yil 26-dekabr	OAV faoliyatining asosiy prinsiplarini belgilash
O'zbekiston Respublikasining " Axborot olish kafolatlari va erkinligi to'g'risida "gi Qonuni	1997-yil 24-aprel	Axborot olish huquqini ta'minlash
O'zbekiston Respublikasining " Jurnalistlik faoliyatini himoya qilish to'g'risida "gi Qonuni	1997-yil 24-aprel	Jurnalistlarning huquq va erkinliklarini himoya qilish

OAVning axloqiy ahamiyati

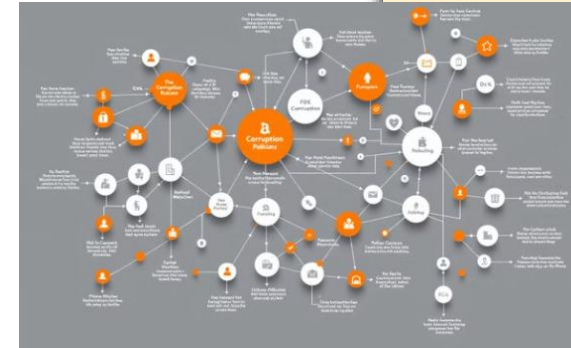
OAV jamiyatda korrupsiyaga nisbatan murosasiz munosabatni shakllantiradi. Bu orqali fuqarolarning huquqiy ongi va madaniyatini oshirishga hissa qo'shadi.

OAV ijtimoiy nazorat vositasi sifatida korrupsiyaga qarshi kurashda muhim rol o'ynaydi. Ular jamiyatning "ko'zi va qulog'i" vazifasini bajaradi.

OAV orqali jamiyatda korrupsiyaga qarshi kurashish borasidagi axloqiy me'yorlar targ'ib qilinadi va mustahkamlanadi.

Korrupsiyaga qarshi kurashda davlat va fuqarolik jamiyati o'rtasidagi sheriklik

Davlat organlari va fuqarolik jamiyati o'rtasidagi sheriklik tamoyillari

Samarali sheriklik bir qator asosiy tamoyillarga asoslanadi. Bu tamoyillar hamkorlikning barqaror va natijali bo'lishini ta'minlaydi.

Shaffoflik

Davlat organlari o'z faoliyati to'g'risida fuqarolik jamiyatiga ochiq va to'liq ma'lumot berishi lozim. Shaffoflik korrupsiyaning oldini olishning asosiy sharti hisoblanadi.

Hisobdorlik

Davlat organlari o'z qarorlari va harakatlari uchun fuqarolar oldida javobgar bo'lishi kerak. Hisobdorlik mexanizmlari korrupsion xatti-harakatlarni cheklaydi.

Ishtirokchilik

Fuqarolik jamiyati qaror qabul qilish jarayonlarida faol ishtirok etishi va o'z fikrlarini erkin bildirishi ta'minlanishi kerak.

Tenglik

Sheriklik munosabatlarida barcha tomonlarning manfaatlari hisobga olinishi va hech bir tomon ustunlik qilmasligi lozim.

OAV va davlat organlari hamkorligining shakllari

Davlat organlari va OAV o'rtasidagi rasmiy hamkorlik quyidagi shakllarda amalga oshiriladi:

→ **Matbuot konferensiyalari**

Davlat organlari rahbarlari muntazam ravishda matbuot konferensiyalari o'tkazib, OAV vakillariga savollar berish imkoniyatini yaratadi.

→ **Rasmiy bayonotlar va hisobotlar**

Davlat organlari o'z faoliyati to'g'risida muntazam hisobotlar e'lon qilib, OAV orqali jamoatchilikka yetkazadi.

→ **Akkreditatsiya tizimi**

Jurnalistlarni akkreditatsiya qilish tizimi OAV vakillariga davlat organlarining faoliyatini kuzatish imkonini beradi.

Norasmiy hamkorlik ham muhim ahamiyat kasb etadi va ko'pincha yanada samarali natijalar beradi:

→ **Ekspert suhbatlari**

Jurnalistlar davlat organlari mutaxassislari bilan bevosita muloqot qilib, chuqur tahliliy materiallar tayyorlaydi.

→ **Birgalikdagi tadqiqotlar**

OAV va davlat organlari birgalikda korrupsion xavflarni o'rganish bo'yicha tadqiqotlar olib borishi mumkin.

→ **Ta'lim va treninglar**

Jurnalistlar uchun antikorrupsion mavzularda maxsus treninglar va seminarlar tashkil etiladi.

Fuqarolik jamiyati institutlarining roli

Fuqarolik jamiyati institutlari — notijorat tashkilotlar, kasaba uyushmalari, professional birlashmalar va jamoat harakatlari — korrupsiyaga qarshi kurashda OAV bilan yonma-yon muhim rol o'ynaydi.

Monitoring va nazorat

Fuqarolik jamiyati institutlari davlat xaridlari, byudjet ijrosi va davlat xizmatlari sifatini mustaqil monitoring qiladi. Aniqlangan muammolar OAV orqali jamoatchilikka yetkaziladi.

Huquqiy yordam

Korrupsiyadan jabrlanganlar va korrupsion holatlar to'g'risida xabar beruvchilarga bepul huquqiy yordam ko'rsatiladi. Bu mexanizm korrupsiyani oshkor qilishni rag'batlantiradi.

Ta'lim va targ'ibot

Antikorrupsion ta'lim dasturlari, treninglar va jamoatchilik kampaniyalari orqali fuqarolarning korrupsiyaga qarshi ongi oshiriladi.

Advokasiya

Fuqarolik jamiyati institutlari antikorrupsion qonunchilikni takomillashtirish va siyosatni yaxshilash bo'yicha davlat organlariga tavsiyalar beradi.

**Korrupsiyaning oldini olishda
davlat va fuqarolik jamiyati
o'rtasidagi konstruktiv
hamkorlik usullari**

Konstruktiv hamkorlik tushunchasi

Konstruktiv hamkorlik — davlat organlari va fuqarolik jamiyati institutlarining korrupsiyaning oldini olish maqsadida o'zaro hamkorlik qilishi va muammolarni birgalikda hal etishidir.

Hamkorlikning asosiy shakllari

Ochiq ma'lumotlar tizimi

Davlat organlari:

- budjet;
- davlat xaridlari;
- tender;
- statistik ma'lumotlarni ochiq e'lon qiladi.

Bu fuqarolarga nazorat qilish imkonini beradi.

Elektron platformalar

- “Ochiq budjet”;
- “Mening fikrim”;
- elektron davlat xizmatlari;
- davlat xaridlari portallari fuqarolar va davlat o'rtasidagi aloqani kuchaytiradi.

OAV orqali jamoatchilik nazorati

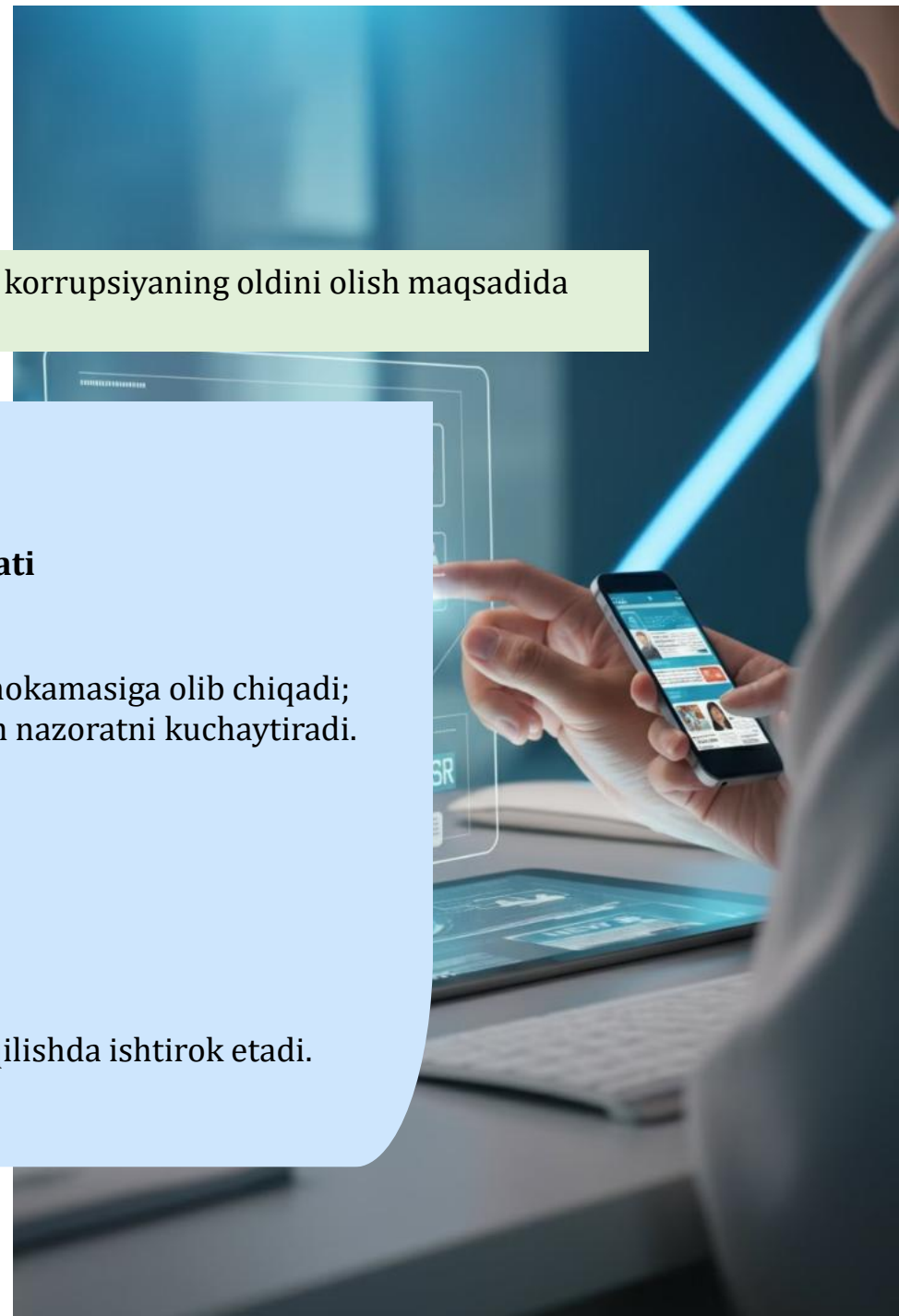
Jurnalistlar va blogerlar:

- korrupsion holatlarni yoritadi;
- muammolarni jamoatchilik muhokamasiga olib chiqadi;
- davlat organlari faoliyati ustidan nazoratni kuchaytiradi.

Jamoatchilik eshituvlari

Fuqarolar va NNTlar:

- qonun loyihalari;
- ijtimoiy muammolar;
- davlat dasturlarini muhokama qilishda ishtirok etadi.

Konstruktiv hamkorlik texnologiyalari

Davlat organlari va fuqarolik jamiyati institutlari o'rtasidagi konstruktiv hamkorlikni amalga oshirishda turli xil texnologiyalar va mexanizmlardan foydalaniladi.

Jamoatchilik kengashlari

Davlat organlari huzurida tashkil etiladigan jamoatchilik kengashlari fuqarolik jamiyati vakillari, OAV va mutaxassislarning davlat qarorlarini muhokama qilishiga imkon beradi. Bu mexanizm shaffoflikni oshiradi va korrupsion xavflarni kamaytiradi.

Jamoatchilik ekspertizasi

Qonun loyihalari va davlat dasturlarining jamoatchilik ekspertizasi korrupsiyaga moyil normalarni aniqlash va bartaraf etishga yordam beradi. OAV bu jarayonni keng jamoatchilikka yetkazadi.

Ishonch telefonlari va platformalar

Korrupsion holatlar to'g'risida xabar berish uchun maxsus ishonch telefonlari, onlayn platformalar va mobil ilovalar yaratiladi. OAV bu kanallar haqida jamoatchilikni xabardor qiladi.

OAV faoliyatida axborot xavfsizligini ta'minlash

Ma'lumotlarni himoyalash

OAV korrupsiya holatlari bo'yicha to'plangan ma'lumotlarni xavfsiz saqlash va himoyalash choralarini ko'rishi lozim.

Manbalarni himoyalash

Jurnalistlar o'z manbalarining xavfsizligini ta'minlash uchun barcha zarur choralarni ko'rishlari kerak.

Kiberxavfsizlik

OAV kiberxavfsizlik choralarini ko'rishi, xodimlarni bu borada o'qitishi va muntazam nazorat qilishi zarur.

OAV faoliyatida korrupsiyaga qarshi kurashish mexanizmlari

Ichki nazorat

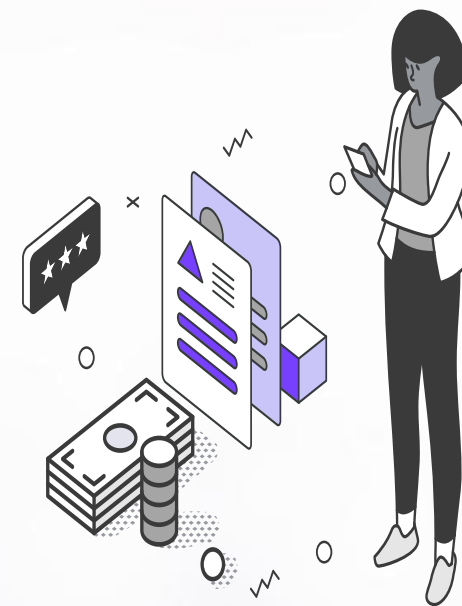
OAV tashkilotlarida korrupsiyaga qarshi kurashish bo'yicha ichki nazorat tizimini joriy etish. Bu tizim orqali xodimlarning faoliyati muntazam ravishda tekshirib boriladi.

Axloq kodeksi

OAV xodimlari uchun maxsus axloq kodeksini ishlab chiqish va unga qat'iy rioya qilishni ta'minlash. Bu kodeks korrupsiyaga oid holatlarning oldini olishga qaratilgan bo'lishi kerak.

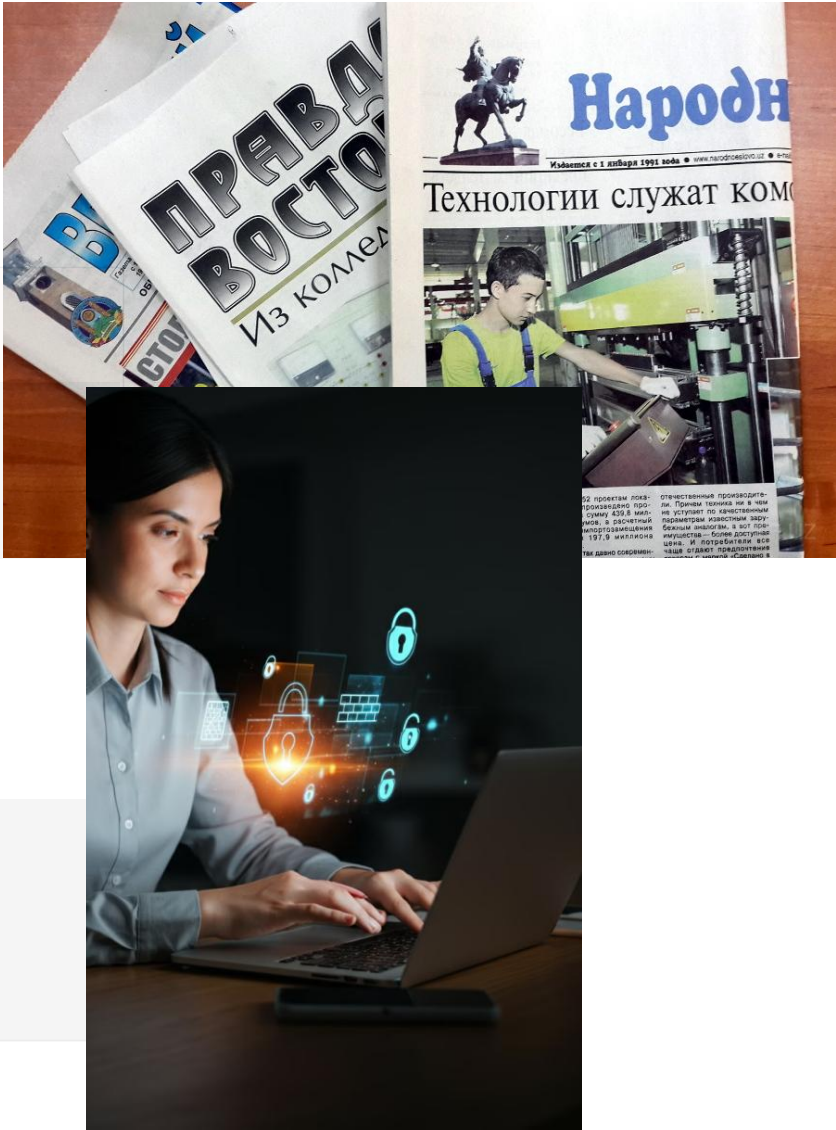
Shaffof moliyalashtirish

OAV faoliyatini moliyalashtirish manbalarini shaffof qilish, reklama va homiylik mablag'larining kelib chiqishini tekshirish mexanizmlarini joriy etish.

OAVning korrupsiyaga qarshi kurashishdagi huquqiy himoyasi

Huquqiy himoya turi	Tavsifi
Axborot manbasining maxfiyligi	Jurnalistlar o'z manbalarini oshkor qilmaslik huquqiga ega
Sud jarayonlarida himoya	OAV vakillari korrupsiyaga oid materiallar uchun sudda himoyalanish huquqiga ega
Davlat himoyasi	Xavf ostida qolgan jurnalistlar davlat himoyasiga olinishi huquqiga ega

Xalqaro tajriba: muvaffaqiyatli hamkorlik namunalari

Skandinaviya modeli

Norvegiya, Shvetsiya va Daniyada OAV, fuqarolik jamiyati va davlat organlari o'rtasidagi hamkorlik dunyoda eng samarali antikorrupsion tizimlardan birini yaratgan. Ochiq ma'lumotlar portallari, kuchli jurnalistik tergov an'analari va mustaqil nazorat organlari bu muvaffaqiyatning asosini tashkil etadi.

Janubiy Koreya tajribasi

Janubiy Koreya 2000-yillardan boshlab OAV va fuqarolik jamiyatini faol jalb etgan holda keng qamrovli antikorrupsion islohotlarni amalga oshirdi. "Kim Young-ran qonuni" (2016) OAV vakillari uchun ham qat'iy antikorrupsion qoidalarni belgiladi va jurnalistik etikani yangi darajaga ko'tardi.

Gruziya islohoti

Gruziya 2000-yillarning o'rtasida OAV va fuqarolik jamiyatining faol ishtiroki bilan amalga oshirilgan antikorrupsion islohotlar natijasida korrupsiya darajasini keskin kamaytirdi. Bu tajriba O'zbekiston uchun ham muhim tajriba bo'la oladi.

**Korrupsiyaga qarshi kurashda davlat
organlari va fuqarolik jamiyati
o'rtasidagi hamkorlikda kasbiy etika**

Kasbiy etika: asosiy tushunchalar

Korrupsiyaga qarshi kurashda OAV ning samarali ishtirok etishi ko'p jihatdan jurnalistlarning kasbiy etika qoidalariga qanchalik rioya qilishiga bog'liq. Etika qoidalarini buzish nafaqat jurnalistning obro'siga, balki butun antikorrupsion kurashga zarar yetkazadi.

Haqqoniylik va anqlik

Jurnalist faqat tekshirilgan va tasdiqlangan faktlarga asoslanishi lozim. Korrupsiya to'g'risidagi xabarlar ayniqsa yuqori darajada aniqlikni talab qiladi, chunki noto'g'ri ma'lumotlar jiddiy oqibatlarga olib kelishi mumkin.

Mustaqillik va xolislik

Jurnalist siyosiy, iqtisodiy yoki shaxsiy manfaatlardan mustaqil bo'lishi va materiallarni xolis yoritishi kerak. Manfaatlarning to'qnashuvi holatlari oshkor qilinishi lozim.

Zararsizlik tamoyili

Jurnalist o'z materiallarining oqibatlarini oldindan ko'ra bilishi va beg'araz shaxslarga zarar yetkazmaslik uchun barcha choralarni ko'rishi kerak.

Jurnalistik etikaning asosiy qoidalari

Manba himoyasi

Korrupsion holatlar to'g'risida ma'lumot beruvchi manbalarning maxfiyligini saqlash jurnalistning eng muhim majburiyatlaridan biridir. Manba himoyasi qonuniy va axloqiy jihatdan ta'minlanishi lozim.

- Manbaning roziligisiz oshkor qilmaslik
- Raqamli xavfsizlikni ta'minlash
- Bosim ostida ham manfaatni himoya qilish

Ikki tomonlama tekshirish

Har qanday korrupsion ayblov yoki da'vo kamida ikki mustaqil manbadan tasdiqlangan bo'lishi kerak. Bu qoida noto'g'ri ma'lumotlarning tarqalishini oldini oladi.

Javob berish huquqi

Korrupsiyada ayblanayotgan shaxs yoki tashkilotga o'z pozitsiyasini bildirish imkoniyati berilishi shart. Bu adolat va xolislik tamoyilining asosiy talablaridan biridir.

Shaxsiy hayotga hurmat

Jamoat manfaati bilan shaxsiy hayot o'rtasidagi muvozanatni saqlash jurnalistning doimiy vazifasidir. Faqat jamoat manfaatiga oid ma'lumotlar e'lon qilinishi lozim.

OAVning axloqiy prinsiplari

Xolislik

Barcha tomonlarning nuqtayi nazarini inobatga olish va tarfakashlikdan qochish

Aniqlik

Faktlarni tekshirish va ishonchli manbalardan foydalanish

Shaffoflik

Manfaatlar to'qnashuvini oshkor etish va jamoatchilik oldida hisobot berish

Insonparvarlik

Shaxsiy hayot daxlsizligini hurmat qilish va zarar yetkazmaslik

Korrupsiyaga oid xabarlarni yoritishda OAV mas'uliyati

1 Faktlarni tekshirish

OAV korrupsiyaga oid xabarlarni yoritishda barcha faktlarni sinchkovlik bilan tekshirishi shart.

2 Shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish

Korrupsiya bilan bog'liq shaxslarning shaxsiy ma'lumotlarini himoya qilish muhim.

3 Xolislik va muvozanatni saqlash

Barcha tomonlarning fikrlarini inobatga olish va xolislikni saqlash zarur.

OAVning korrupsiyaga qarshi kurashdagi asosiy vazifalari

Ma'lumot tarqatish

OAV korrupsiya holatlari, uning sabablari va oqibatlari haqida jamiyatni xabardor qiladi. Bu orqali aholining huquqiy ongi va madaniyatini oshirishga hissa qo'shadi.

Jamoatchilik nazoratini amalga oshirish

OAV korrupsiyaga qarshi kurashish bo'yicha davlat siyosatining amalga oshirilishini kuzatib boradi va jamoatchilikni bu jarayondan xabardor qiladi.

Jurnalistik surishtiruv

OAV mustaqil jurnalistik tergovlar orqali korrupsiya faktlarini aniqlaydi va fosh etadi. Bu esa huquqni muhofaza qiluvchi organlar faoliyatiga ko'maklashadi.

Тест

Щелкните кнопку **Тест** для редактирования этого теста

BMTning Korrupsiyaga qarshi konvensiyasining (UNCAC) qaysi jihati fuqarolik jamiyati va OAVning rolini alohida ta'kidlaydi?

- ☐ Davlat xaridlarini nazorat qilish
- ☐ Fuqarolik jamiyati va OAV ishtirokini ta'minlash
- ☐ Soliq tizimini isloh qilish
- ☐ Saylov tizimini takomillashtirish